

մէջ, որոնց նպատակն է — գտնել կը յուսանք — իրարմ փոքրը պարզել, լուսաւորել: Գիթէ խածնել ու խածնանել, տան առթի մէջ — à tort et à travers — ուրիշին համազման խոցողիչ յարձակումներ ընել, միայն զաս մը մտրկան առանձնաշոր հուծիմննէ . ստիտասակահուծիեան շրջանոցաւ ու մտնածայ լարերիմնութի մէջ ուրիշը թաւայ յոր կործանել, շատ դժուրն, բայց անվայել գէնք մըն է . . . . Արիթ տուաւ մեր այս անգամուան խորհրդածութեան "Սոր-Գարթի" մէջ (Թիւ 97) Հռովմայ շահանայակահն շրջաբարկաններ գրելու եղանակը մեկնելու առթի՝ գործածուած հանգործութի մէջ լեզուն, նշոյակն "Արարատի" (Մայիս) կաթողիկէ եկեղեցւոյ նկատմամբ գրուած տեսութեան մէջ՝ ընդհանրօրէն գործածուած չափաւոր լեզուն, ընդհանրապէս ըսելիք, որովհետեւ կան գրաբնայ ինչ ինչ կետեր, որ նշոյակիցայ "Արարատաները" կը յիշեցնեն: Եթէ իրաւունք տանիք այս կետ մտադրութեան յանձնելու, (եւ այս շահանորութեան իբր օրինակ "Մշակ" ցոյց կու տանք), շնորք կրնար մեր ցար շայտանել "Արձառ քանդի" մէջ՝ Արձ. Գիւս. Քհն. Աղանանցի մէջ պատասխանին առթի՝ գործածուած լեզուն վրայ, որ ոչ թէ օրագրութեան մէջ՝ այլ . . . անանուն տեղաւոր կը վայելեն. Թեպէտ արդարութիւն է խոստովանելիք, որ "Բազմավէպին" այն յօդուածին՝ որ առիթ տուաւ Արձ. Գիւս. Քհն. Հայտնային պատասխան մը գրելու, լայնի մը կէտերը, կարելի էր եւ գուցէ հարկ իր այլազգ խմբարդ: Վճիռանութեանց նպատակն ուրեմբ ըլլայ ինքզին լրոսորել, իսկ շարժաւիթը՝ — սե, զոր շատ գեղեցիկ է գործ գրած է "Էքրակտի" (տես "Բազմավէպ", Յուլիս) կը յուսանք թէ այսպիսի համոզակիբ խօսքերով միայն կարելի պիտի ըլլայ լուսաւորուած աշխարհայտնաց հետ աւելի դիւրութեամբ բանակցութեան մէջ մտնել:

3. Ինքնաշէ մտքնադարանը, "Սոր-Գարթի" մէջ (Թիւ 102) կը կարգուած լուր մը, որուն տուագրութիւնը կը թողուրք նայն թագրին: "Լուսաւորութեան մինարդութիւնը Լապրանան շենարանի պրոֆ. Գ. Ա. Խալաթիեանի ուղարկել է ու Ինքնաշէ պայտեղի մտանադարանում գտնուած ձեռագրերն ուսումնասիրելու, որից յետոյ պրոֆեսորը նայն նպատակով կը գնայ Վենետիկ, և Սոս լուրը եղանակաւորման կը կարօտ. Ինքնաշէ մտանադարանն՝ յայտնի է, հայերեն ձեռագրաց կողմանէ աւանդանիսն է, իսկ այս ձեռագրերն ուսումնասիրելու համար տարիներ ու տարիներ շէն բաւեր. սակայն Պրոֆեսորը կ'երթայ Ինքնաշէ ու թէ ընդհանրապէս "մտանադարանում" գտնուած ձեռագրերն ուսումնասիրելու, այլ իւր նորեր գրած երկասիրութեան երկրորդ մասին համար կարելու ձեռագրերն ուսումնասիրելու, ուսումնասիրելու. եւ այս նպատակաւ Մագիստրոսը պիտի անցնի Եւրոպա, եւ ի մասնաւորի Վենետիկ:

4. Հայ ուսումնասիրելու "Արեւելքի" (17 եւ 18 Յունիս) երկու թուերու մէջ Թ. Թիւրխալեան համալուս տեսութիւն մը կ'ընէ ի Պարսի սկզբաւ հետեւ այցելող ուսանողներուն եւ երեք բարեացակամ ինամակալաց վրայ. աշակերտները կը

բաժնէ երեք խմբի, եւ շատ մը անուններ կը յիշատակուի իսկ նոյն (18 Յունիս) թուին մէջ Թիւրխալեաներգէ "Արտանի", ստորագրութեամբ թղթակից մը կը պատշապան ուսման համար Եւրոպա յանձնախել կը գաղափարը, եւ ուսումնասիրելու համար առնաւազն սանակն 5 — 7 սոկի (115 — 161 Ֆրանկ) բաւական կը գտնուի: Հետաքրքրողութեամբ կը յանձնենք այս երկու յօդուածները, բայց շատ գեղեցիկ գոյնեթով նկարագրութեանց մէջ շրջախաբուելու համար կը յանձնենք կարգաւ նշոյակն Յուլիս ամսայ "Մշակի մէջին", Յունիս թիւը, որ գրուել է ուսանողաց ուղարկութիւնը. սակայն կը բաղձար "Մշակացալը" որ աւելի ծնողաց եւ մտնանայ թագրաց ուղարկութիւնը գրուել . . .

5. ԶԻՆՈՒՆԻՅՈՒՍՈՒԹՅՈՒՆ ԸՆԻՐՈՒԹԻՒՆԸ
 "Արեւելեան Գամուս" (Թիւ 12) կը յիշատակէ գործածուելու ընդէն այս ընկերութեան, որ "Իրն որոշ նպատակ մ'ընարած է եւ համեստ սահմանի մէջ կը գործէ գրելով տասը տարին ի վեր առանց ազմուկ հանելու, առանց գովածաներ մուրալու . . . . Այս օրեր լոյս տեսաւ նաեւ իր 1895 — 1896 շրջանի Տեղեկագիրն հայեցողին հետ, որմէ կը տեսնուի թէ ընկերութեան մէջ կարեւոր գործն էր իր իրաւ վարժութիւնը ( ) աւարտուած ի Գանդիէ, զորդ . . . որու յաղագրութեան աշակից գտնուած է այդ հասարակութիւնը իր նուիրուտութեամբ . . . . Ընկերութեան մուրալը եղած է 22.303 իր. 16.541 իր բաժանորդներինը գոյաւցած: Ամբողջ միջոցներն էլ կը ծախք եղած է մտացածը տակաւի եւ պահապան գրուած է: — Նայն թիւերին մէջ կը կարգուել թէ "Հարա-Որս" ասիանա՝ Ընկերութեան" մուրալը եղած է նոյն շրջանի մէջ 66.267 իր. (շուրջ 8835 Ֆրկ. 60 օստու. ի եւ 30 հարադր իր ծախքը) Որչափ ուղարկել է այս երկու ընկերութեանց գրամուսն վիճակը, եւ գովելի վիճակացոյց աւատանաւորութիւնը. տուական զմեռանայից կրնան աւելին ընել: Մայրը է հիմայ չկան հին հարուստները Սպարթակեան Եօզհանանիսն, Քուսմայեանիսն, բայց կան Պալեօշներ, Աւետիսեանիսն եւ այլն . . . եւսնիք, որոնք օրինակ կրնան ըլլալ Վ. Պոլսոյ "Մեծապատիւ" եւ "Մեծալուսեան", ինչպէս որ վերջոյնը երկու ընկերութիւնները կրնան Վ. Պոլսոյ շատ մը "Ինտ" վերջաւորել ընկերութիւններու խմբան ըլլալ:

6. Ա. Երէցնաշէ երկու-երեք-ընէ: "Մշակ" (Թիւ 69) կը գրէ. "Լուս" էնք, որ Եւրոպան գրացի եօժմաստուն եւ հիշատակարար պատանութիւնը, որ կարգել է Ա. Երէցնաշէ, յանձնովաւ տպագրութեան և Վերոջ հրատարակութիւնը, որ բաղկացած կը լինի երկու մեծ հատորից, պատարաս կը լինի մինչեւ յունուար ամիսը:

7. Լուսայ գործերէն երկու-երեք հատորը: Գիւտ Քահ. Աղանանցի հրատարակել իր "Լուսմային", երկրորդ հատորը. համաձայնութեամբ Ա. Հասարիքի մեծ յառաջադիմութիւն ցոյց կը արուի, իբր ընկերացանութեան նիւթ է համալուս, բայց բոս բուսակահն անկողնակալ եւ — տխուր գոյնեթով կը նկարագրէ "Բակ" "Վիլիկիան", որ "Սխառանի" եւ "Արարի" երկասիրութեանց թե-

նայն վերապահութեամբ նշանակեցինք թղթակցին այս լուրը, բայց նշանակեցինք, որովհետև Mars անշահաբախ թղթակից մըն է, ամեն զարդենայ ծանօթ. եւ շատ անգամ—վատահիշ. իսկ երբորք որովհետև վարժուհիներու այս խնդիրը պիտի ապացուցանէ թէ ո՞վ աւելի գործնական եւ նպատակայարմար գործեց, Կ. Պոլսն, թէ — — Զմիւռնիա:

12. Ուսումնական եւ իրիւսո՞՞ք հոփադարձուսնալն: Այս օրերս շատ կը գրուի այս թեմոթ վրայ. վասն զի Տաղև արգի ժամանակներս ձգտում մը կայ Հայ հոգեւորականներն այնպէս պատրաստել, որ յիշեցրեն Սահակոյ ա Մեծարայտ ժամանակները: Անհատականքն դանուած են միշտ եւ պիտի գտնուին. բայց կարեւորութեան ծանրակեան անհատականներու վրայ չէ, այլ ընդհանուր կրթութեան, որուն կը պատրաստուին եւ պէտք են պատրաստուիլ ամեն կրօնական պաշտօնեայները... Այս նիւթիս վրայ ընդարձակ նայելուած մը կայ “Կոր. Գարթ” մէջ (Թիւ 106) որուն քանի մը կէտերն յառաջ կը բերենք... “Հայ տղովորի մը գովանի յատկութիւններէր մին էլ նրա կո՞ւսնակն սովորութիւնն է. նա իւր բարեկատու հաստատութիւններին երբեք ինչպա՞ւ չէ իւր կարողութիւններէր կո՞ւսնակ բաժին հանել, նա կտակ է անում իւր եկեղեցիներին, կտակ է անում իւր բարեգործական եւ այլ բարեկատու հաստատութիւններին ու ընկերութիւններին, եւ, վերջապէս, վերջին ասրիններս սկսել է յատուկ կտակներ անել Հայ հոգեւորականութեան համար արժանաւոր անգնակներ պատրաստելու գործին...”: Եւ հոս կը յիշուին քանի մը հին կտակներ, այսինքն Ա. Փրի-րանտի 9000 րբ. սակարկը. Աբամելք Լազարիանի նոյն նպատակու յատկանշած ասրեկան 1000 րբ. “Իսկ մտիկ անցեալում Գ. Թուսնյանի եւ Ազամեանի ժառանգելի յանձն էն՝. ընթացաւարտ անների 40.000 բուրբ, եւն. եւն.:

13. Նպատեց որչէն. (Տե՛ս “Շաղկեփունջ, Յունիս, Թիւ 11.”) “Արեւելքի, 2 թուներու մէջ (Յուն. 28 եւ 29) հրատարակուցաւ: “Յոբոտ կուրօ գաշտնէից ուշայնի Նախնախ իրիւսնալն, հաստատուած նպատից անուսին համար պատրաստուած կանոնադրը. 16 թուներու բաժնուած մանրամասն տեղեկութիւն կը տրուի թէ հաստ. թի պարհիւրներուն վրայ (որոնք թիւն է 11) եւ թէ ինձանակալութեան գործելու եղանակն վրայ: Լճայրս ենք թէ ցոյց տրուած գործնական քանի մը միջոցները, բաւական պիտի ըլլան գտն առ այժմ: Թէ ինչո՞՞ք ուսուցիչները միտիվարելու, եւ թէ այս “սպերախտ կոչանն, դաւանութիւններն այսպէս անընդհա՞ր խրատից պիտի տրուի այս պաշտօնին ի բն ձիրք ա կարողութիւն անեցողներուն:

14. Ըսնա՞նտիկ եռայելի խորհրդանախնալն: Ըսչէնք թղթակից մը կը գրէ “Աքաղանգին, (Թիւ 71) թէ “ծերանի ուսուցիչ Մամուէլ Գիւլ-զատեանը, “Տնօւս պարտիկներն եւ հայերէն, լեւ. գրչներն, թարգմանիք եւ “Ըահ-նամէն, եւ աւաղնի գիրքն արդէն պատրաստ է կելք եւ “Կաթառ տպագրութեան, “Չիւր կոչում կ'ենէ գրասէր հարստի մը” այսպիսի թանկագին թարգմանութեան

մը կարեւր “Ընչի գուճարը”, հայթայթելու համար: Այս թարգմանութեան արժանիքը դիտահատել առ այժմ անհնարին է, քանի որ դեռ հրատարակ եղած է. բայց այսպիսի երկարութեան մը կարեւորութիւնը, չէ կրնար ըստ բաւական յանձնարարութիւն, քանի որ շատ եւ շատ յարգի “Ըահ-նամէն” բանասիրաց եւ լիզուազիտաց: Ապահով ենք թէ մտերմ պիտի կարենանք արձանագրել մեծանուն բարերարի մը անունն ալ...:

15. Հայերէն մի գոգեգրութիւն: “Արեւելեան Մամուլ” մէջ (Թիւ 13) կը կարգադր կարեւոր յօդուած մը Տ. Ա. Պ. ի գրչէն: Եզրուածագիրն, որ ծանօթ է իւր հայկական աւտոմատիւրութիւններովը (տ. Հ. Անտրոյ) կերպով մը անընդհանրել կը նկրտի “Հայկական Մասնագիտութեան” (Հ. Գար. Չարբահեանի) “պակա կողմերը. և եւ այս անգամ կը ծանօթացրեն “Ժողովուրդ” անուն գիրքն, որ 6 անգամ տպագրուած է միայն Կ. Պոլսի մէջ. 1710ին, 1713ին, 1718ին, 1730ին, 1747ին եւ 1790ին: “Հայի. Մասնագիտութիւնն” յիշած է միայն 1710, 1730 եւ 1747ին եղած տպագրութիւնները, ուստի եւ յօդուածագիրը կը խօսի մնացեալ տպագրութեանց վրայ:

16. Գաւառի մասին: Կ'երեւոյ գրոցիչ կան, որոնք նպատակն է միայն — գրել. եւ նայն իսկ մասով ցուցուած վերականներն ալ ուղղելու՝ անկարող: Փետր. եւ Մարտ ամիսներ “Շաղկեփունջ” մէջ (տե՛ս Թիւ 5 եւ 8) մտադր բնած էրք “Արեւելեան Մամուլ” բառաբարը, քանի մը անուշաբորութեան: Բառական ընդհանուրն էտե՛ւ: 2 թուի մէջ վերադառն կը շարունակի ժողովուրդը, որ միշտ սերտութիւն կը պատճառէ, մասնաւոր ելն է սխալներն ուղղելու, քան թէ հաստատարակութիւնն ի սպառ գաղաթեցուի. սակայն 13^ր թուին մէջ այնպիսի անուշաբորութիւններ կը գործուին, որ ստուարի պատիւ չի կրնար բերել: “Արեւելեան Մամուլ” խմբագրութեան: Օրինակու մը գո՛հ ըլլայ թիւ ընթերցողը: Բառ 255^ր: Գաւառի ուղ. Գաւ. կերտար կամ գրանիւ, զրն(” անխտարար գործ կանուս” (կ'ածուէ). կերտար աս կերտար կամ կերտար. զըքան է զըքանջ. իսկ զրն” թիւ չայերն գառու. Ա. տարուս աշխատանքը պատասխանելու: Եթէ հաւաքըն” Արժանապատի մը չըլլար, կը ստիպուէինք կրկնել իւր հաւաքած բառերուն 276^ր...:

17. Գաղղիերէն մ'առնիւս երեք կամ չորս քննադատութիւն գրուեցաւ նոր հրատարակուած գաղղիերէն բառագրքի մ'առնիւս հեղինակն իւր երկու քննադատներու պատասխանեց: “Դիտանը” իւր կրկին պատասխանին մէջ անցողակի յիշած էր “Շաղկեփունջ” և Մարտիկութիւն մը մէ գուցէ ստիպուած” օր մը քննադատութիւն մը գրելու հրահրուիքը, երեք, չորս, հինգ... պատասխաններն ալ կարգադրինք: Գր. Յովհաննէսեան ընդին իբրուէք ունէր, “Դիտանը” ալ իբրուէք ունէր, “Հեղինակն, ալ — իբրուէք ունէր. բայց կար ինչ մը, յարում երեք իբրուէք ունեցողներն ալ անեղն փոքրիկ ստիպուածութիւններ: Այդ վերոյիշեալ բառապանք” իւր բաժնալիւս եւ կրնանք ըսել անիւս աստատանքովը,

(premier voyelle) էջ առաջին, երկրորդ տալ. Ա. գրի նկատմամբ) առեւթուր երկուստեք մեկուս-
 թիւններովը կը գործարկէ ընտարաններու արգար
 դիտորութիւնները, եւ թէ՛ Տեղիւնով շուգեր
 անշնչու ասոց արժանիքը, այս ալ իւր սեպհա-
 կան կամ անհասական կտորիչն է, ըստ որում
 կան դեռ շատ մը “զոր հնչ գրեցի, գրեցի” ըսող
 Պիչառաններ: Բայց անորարար անուանեցիք ընտա-
 դաններն ալ, որովհետեւ անպիտան ու այլանպակ
 կողմուսով բառերուն ամենն ալ Տեղիւնակին չեն:
 Աւելի յայտնի խօսիչը. Տեղիւնակն առած է իւր
 տաշեւը Պր. Կորայրի գրանշիշէ գործը, գաղղ. բա-
 ուարանը, սակայն առած է նոյնպէս Կուպարանի
 բառարանը եւ ուրիշ շատ մը բառարաններ: Կոր-
 այրի բառագրոց չըլուծ-օրինակոցն եղած է: Բառ
 նոցք որ եւ իցէ էջ մը եւ համեմատութեան հա-
 մար ըստ պատահման բառ մը առնուիք մեր ընտա-
 թեան. օրինակ՝ մա-նի կառը, էջ 550, գիծացը
 նշանակուած է. Hausse բառը կը բանտը Կոր-
 այր բառ առ բառ կը կարգանք Hausse ինչ մի
 կամ կտոր բարձրացուցանելը, մա-նից. եւ. Mettre
 des Hausse aux pieds d’une table, d’une
 armoire, նոյն մեկնուիչը եւ նոյն օրինակներն
 անփոփոխ կը գտնենք նոյնպէս վերջուշեւ բառա-
 րանին մէջ: Բայց հոս կայ cale բառն ալ. եւ կը
 դբուի Տետեւեալ օրինակը. Ce meuble vacillait,
 je l’ai assujéti (կամ assujéti) avec une cale,
 արդ Կորայր cale բառն 6րդ նշանակութեան մէջ
 անի մա-նից. եւ այս գաղղիներն օրինակը. Արեմն
 Տեղիւնակ նրկեական աշխատութիւն մը յանձն
 առած է՝ Կորայրի բառարանին երկրորդ մասը կազ-
 մելով, այսինքն հայերէնէ ի գաղղիերէն. ուստի
 անստղար էին ըննադատներն, Տեղիւնակին օրինա-
 կելու այս մեծ արժանիքը չըխշտակելով... Նոյն-
 պէս անարգար էին ընտարանները անենէլ չուզե-
 լով ընառ այս բառարանին՝ իւր նախորդ վայ
 (մանաւանդ առաջին ապագրութեան) ունեցած ա-
 ուուելութիւնները: Քննադատները չեն զանազա-
 նած lexicographie եւ lexicologie. առաջինը կը
 պահանջէ բառագիրք օրինելու արտատ. իսկ եր-
 կրորդը՝ չէրա-նիւն. երկու յասակութիւններն ալ
 մեծօր են Պր. Տեղիւնակին: Իրաւունք չէ: Խոր-
 հարզ կու տանք Պր. Տեղիւնակին, որ իւր երկու
 ընտարաններուն մասնաւորջ բառ կետերը խոր-
 չնրդածութեան աւանդով ուղղէ իւր բառագրքին
 թերի կողմը, եւ ըստ կարեւորն փոխով, որպէս
 զի ամեն աշխարհ շարտիպի դատաւանութեան
 ժամանակ Տեղիւնակին դիտորութիւններն ընկեր.
 եւ աղաւմայ ինչք՝ նորուստ ըբարտանական սխալ-
 ների, որնպէս կը ճարհիք թախու. այս բառագիրքը
 գործածող գ ժառանգ. ազատ կը մնայ... Արեւն
 պահանջուանեցանք Պր. Տեղիւնակին մէկ հրուէրը,
 (տ. “Պատկեր.” Եւսնիս, էջ 113) ... “Չնիք վախ-
 ըր (“) (գլաւազն չունիք ի ձեռնի) ընառ “Ամ-
 սորակ շնորհակէն” Եւսնիցայէն, եւ կը սպասեմ
 մանաւանդ անհամբեր, որ հաճի անցունել ժամ
 յառա՛ իմ բառագիրքս իւր արդարանքին. ընտա-
 դատութեան եւ իրաւունք անաստանին բովընէ,
 վատահ լինելով զի մտայիք պիտի ընդաւնիմ իւր
 յայտնած հմտական դիտորութիւններն յերրորդ

ապագրութեան,” Արեւն վերջուշեւ ապագրով՝
 երկու կողմանց մէջ ալ իրաւունք բլլլլ ունեց
 “Եւսնիցայէր,”

18. Սեփրեւո Տ. Սլման Սեփրեւոն հարտա-
 ընանք: “Փութը, լըգրքին առնելով կը հրատարակէ
 “Արեւելք, (Յուլ. 2/14) հեռեւեալը. 30,000 լիրոս
 (շուրջ 690,000 ֆրանկ) կամ աւելի հարատուութիւն
 թողած է Սեփրեւոն Տ. Սլման Արքային, բուսե-
 ցու անոր մահուանէն ետքը, եւ այս լուրը տարա-
 ծուելով՝ հետաքրքրութիւն շարժեց: Բայց միջ
 կրնանք առ այժմ հրատարակել թէ՛ վախճանեալ
 Արքայանք միայն իւր անձին յատուկ հարատուութիւն
 թողած է 175 հատ բաժնեթուղթ երկաթուղեաց,
 եւ 140 անդրական սեփ (ն. Պոլսոյ օրուս կուր-
 սով՝ 18,375 + 3500 = 21,875 ֆրանկ) զոր ապա-
 հովարական ընկերութիւնը պիտի վճարէ, որովհե-
 տեւ Տ. Ս. Արքայան ապահովագրել աուեր է իւր
 կեանքը: Եւ 10 տարի ետքը ընկերութեան հետ
 հաշիւ տեսնելով եւ իմանալով որ ընկերութեան
 քով 240 սեփ ունի, 100ն ինչն աուեր, եւ մնա-
 ցեալ մասին համար պայմանագրեր է որ իւր մա-
 հուանէն ետքն Երուսաղէմայ մտնիքն արուի,”

19. Պարոնց քահանայաւոր. “Արեւանդին”
 (Թիւ 73) ուղարած թղթակցութեան մը մէջ կը
 կարդանք հեռեւեալը. “(Թագաժառանգը) ինչպէս
 առած են՝ իւր մեծ եղբորից աւելի զարգացած է
 եւ գիտե՛ երարդական լեզուներ. Այժմեան գահա-
 ժառանգը նոյնպէս սեփէ և լեզուներ սովորել եւ
 Թաւրիի շայտը զարգոցներ նախկին աստիճէլ պ.
 Գալֆայեանին հրաւրել է իւր մօտ Քրտաներէն
 (գաղղիերէն) լեզուի ուսուցիչ պաշտօնով,”

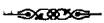
20. Գարնիշեան կոթի. — “Արեւելքի”
 մէջ (Յուլիոս 6) կը կարդանք. “Այս կապով Տի-
 գրան Գարակեօզեան իր հարատուութեան օրինակե-
 թողարկում շահին, այն է մէկ երրորդը, կը թի-
 դու կրթական եւ բարեգործական գործազան հաս-
 տատութիւններու, գլխաւորապէս վաճառականա-
 կան վարժարանի մը շինութեան եւ ժամանակ,
 պէտք եղանի շահի հարատուութեան կայունանելու
 կառուցմամբ, որոց եկամուտէն շահի մը բաժին
 ներ կը հանէ ուրիշ Ստատուութիւններու ալ,
 ինչպէս նաեւ խաղաղութիւն Որբանային Լանգուցայն
 իւր կապուա փափաք կը յայտնէ նաեւ. որ իւր
 ժառանգորդք եւս Ստատու պարեւեան բարիք-
 ներէն մէկ մի փոքա շնորհքով կտակ ինն յօգուտ ազ-
 դին է ի փոքա Գարակեօզեան անուան . . .
 կտակը պիտի պահուի Եւզմիլեան պատրիարքին
 քով . . .”

21. Արեւանդեանի տ. Եւզմիլ օգլի-սնիքը: —
 “Արարատ” (Յուլիոս) շատ հետաքրքրական տեղե-
 կութիւն մը կը հայտարարէ. “Արարատ” առաջկայ
 համարում կը հրատարակուի մի նշանաւոր վկայու-
 բանութիւն, թարգմանութիւն ասորիերէնից. հին-
 վերորդ դարու գրքը, որ մտաւայել է իբրեւ օտիւր-
 Աբաթանգեղոսի Մայր Աթոռու ապարանում
 շուտով կը ձեռնարկուի նաեւ Արարատ խոստո-
 վանդի նոր գանուած հաստաններէ հրատարա-
 կութեան: Արարատ խոստանանդ կրքն օտիւր
 ժառանգել է Եւզմիլին: Լին մասնագրութեան
 վերաբերեալ շատ ինչորքեր կը պարզուին այս նոր

Տրատարակութիւններով: Այդ հաստատանքը գտել է Ս. Էմիլանտի ձեռագիրների մէջ Մայր Աթոռի միտրոս շնորհուհի Գարուստ Յէր Մկրտչանքի, որիւս խորհրդածութիւն կը յառաջարկէ ի մեզ այս լուրը: Նախ թէ որչափ այդպիսի անգին գտնենք ունի իւր անկէննետուն մէջ ձեռագիրներու այնպիսի ճոխ հաւաքածոյք մը, որ պիտի է Էմիլանտիինը. եւ երկրորդ. թէ ի՞նչ ստուգուի նոյնութիւնը, ուր պիտի մնան անոնց խօսքն ու գրածները, թէ Ազաթանգեղոս «յոյն» է, «յունաց գպիր» է, «յունարէն» գրած է, եւ այլն եւ այլն:

22. «Արեւիկէ Բերդի», երբայցեքերէն բնագիրը՝ կ'ընէ «Արարատ», (Յունիս), որ 2000 տարից ի վեր կրած էր համարուում, մասամբ գտնուել է. գտնուող է Միտայի վրայ ասորական աւետարանի ձեռագրի գտնու անգլուհի օր. Լեւոնի Անգլիէն «Academy» ամսագրի մէջ հրատարակուած տեղեկութիւնից երեսում է, որ այս հաստատար աւետարան շարադրակ բնագիրն է Սիրքի, որ ցարդ անյայտ էր:

ՅԱՂԱՅԱՅԱՂ

ԿԱՐԵՆՈՐ ՎՐԻՊԱԿ ՄԸ

Նախորդ թիւն մէջ զետեղած մեր քննադատութեան մէջ անստործ վերակն մը սպարած է, զոր կ'ըզենք ինքնաբերաբար ուղղել. էլ 216 ծանօթութեան lenis բառը սեպտ է կարգու asper, ինչպէս օրինակ ինքսին (— ենթա) կը գործուծ: Նոյնպէս Խաչո բառը սէտք է կարգու Խաչո

Հ. Գ. ՄԵՆ.

ՔԱՂԱՅԱՅԱՅԱՂ ՏԵՍՈՒՅԻՆ

Վիեննա, 25 Յունիս, 1896:

«Բարեբեւ», ամիս կրնանք անուանել այս տարւան Յուլիսը. իրականութիւն եւ լրագրական պոռոտախօսութիւններ գերար մըցնելու շափ, փոխանակեցին:

Գաղտնի: Մ'ազատակար պիտի պաշտպանուէր միայն. խեղճ հովանները կարծեցին թէ իրօք «Գին» գաղղիական ինամարկու հովանաւորութիւնը պիտի վայելեն, ըայց երը տեսան թէ այլանեւած ժաշողներու անատարբերութեան (զոր շատ մը փորքիկ ազգեր ալ քարձրածայն կը նախատեն) եւ շահախնդրութեան շն կրնար իրենց երեւակայած հովանաւորութիւնը գտնել, կատարմաները դարձուցին:

Գաղղիական պաշտօնարանները խողովեցան, եւ միայն մի (annexion) գաղափարն ունեցան, ըայց դեռ կ'ընայ շատ մը միջոնները զոր պիտի տան, մինչեւ որ հասնին իրենց նպատակին:

Իտալիա: Դի Ռուդինի իւր հանդարտ քաղաքականութեան հետեւեւելը շմոցաւ պարզերես քննադատելու՝ երբեակ նիգակակուցութեան քանի մը թերի կողմերը. թէպէտ Գրիսպեան կողմակցութեան շատ հակառակութիւն գտաւ, ըայց գգօնամիտ քաղաքագէտը՝ միայն դրուատիք կը գտնեն այս անծին վարմանց ու գործոցը: Տէրութեան արկիւն պարսպ, բախտախնդիր արշաւանքի մը մէջ զօրքերը պարտուած, հասարակաց մտքերը զրգոտած, — այսպիսի հանգամանաց մէջ տէրութեան դեկը ձեռք առնուլ եւ քաւական յաշողութեամբ վարել, մեծ քաջութիւն կը համարուի. թէպէտ ընդդիմախօսները լոնցընելու համար առ երեւոյթն իրաժարեցաւ ուղղեանս դարձը, ըայց շուտով անցաւ դարձեալ վարչութեան գլուխը: — Բարատիկիի ազատ հրատարակեցաւ գինուորական ատենէն, վասն զի իրական յանցանք մը զործնց զօրավարը, քանի որ «անխորհրդը քայլն», առնելու ստիպող մը կար թէպէտ ջանացին ծածուկ պահել, ըայց յայտնուեցաւ թէ «Սինեօր», Գրիսպեան էր, որ՝ Վասիկանի հետ խուլ պայքար մըցելու ատեն, շմոածնց որ քիչ մը չափազանց մեծ համարում ունի իւր զօրաց վրայ: Բարատիկիի թերեւս Սեպտեմբերին, վերստին պիտի երթայ Մասսառաւ, վասն զի մեկ անգամ՝ յաղթուիլն իրական ապացոյց չէ անծի մը անատակութեան եւ ռազմագիտական անփորձութեան:

Աւստրիա-Հունգարիա: Հազարամեակի արմուկներուն մէջ անշուշտ առանց ուշադրութեան շանցաւ այն դէպքը, թէ Գոլուխովսկի պաշտօնեայն այցելութիւն տուաւ դարձեալ Հունկարիէ իշխանին: — Վիեննա մեծ պատրաստութիւն կը տեսնէ՝ Լուսիոյ կայսրն ու կայսրուհայն ընդունելութեան: Այգոստոսի 26—30 որոշուած է, եւ այս միջոցին Փրանց Եոզեֆ կայսրը պիտի գայ Իշլէ, եւ հաղղիախօսութիւններն ետքը պիտի այց ելլէ այլեւայլ ուրիշ արքունեաց: